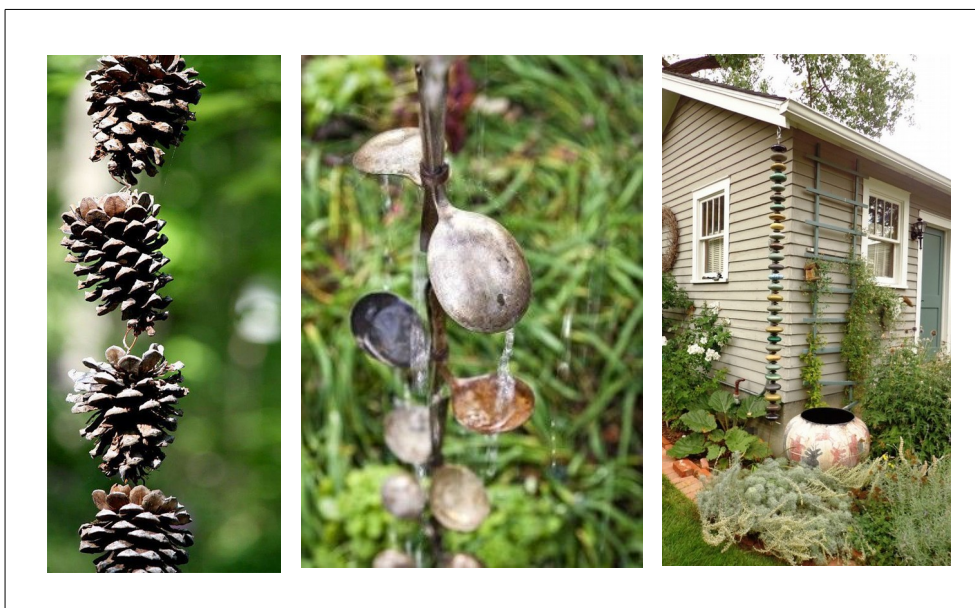

POJŪCIAI SODE

KLAUSA. Sodas yra gyvas organizmas – čia klega paukščiai, dūzgia vabzdžiai, šnara vėjas, čiurlena vanduo. Todėl vaikai gali kurti tokias lysveles ar sodelius, kuriuose galėtų klausytis raminančių gamtos garsų.

Lietus. Iš įvairių dubenėlių, gamtos medžiagų, piltuvėlių sunerkite vėrinius, kuriuos galėtumėte pakabinti lauke. Tokiomis lietaus grandinėmis (angl. „rain chain“) bėgantis vanduo sukelia šniokščiančius garsus. Lyjant lietui ar patiems pilant vandenį, jūs kartu su vaikais galėsite klausytis atpalaiduojančio vandens ošimo: <https://www.youtube.com/watch?v=A3rmTamBzaA>.

Vėjas. Vaikų sodelyje galite sodinti šiurenančius, šnabždančius mискantus. Vaikams patiks lysvelėse įrengti vėjo sukami malūnėliai ar lengvi varpeliai.

Augalai. Sodinkite augalus, kuriais galima sukelti garsus: sėklų dėžutės (aguona), šlamutis. Iš kai kurių augalų stiebų galima kurti muzikos instrumentus: rūgties skudučius, švilpukus iš pienės. Muzikos instrumentus galite pasigaminti netgi daržovių: <https://www.youtube>.

Gyvūnai. Gyvūnams sodeliuose galima įrengti užuoglaudas: ežių namus, roplių tvenkinėlį su žiemojimo vietomis. Pasidomėkite, ar jūsų regione yra saugotinių gyvūnų, kuriems galėtumėte įrengti saugias vietas. Gamtininkas Sigutis Obelevičius netoli Ankykščių miesto įrengė varlėms skirtą tvenkinį, su šalia esančia žiemojimo vieta ropliams. Šalia tvenkinio pastatė informacinius standus apie saugomas varlių rūšis. Čia galima išgirsti paslaptinę tvenkinio muziką – varlių kurkimą.

Paukščiai. Paukščius į sodą galima pasikviesti rudenį ir pavasarį iškeliant inklius, įrengiant lesyklas.

Vabzdžiai. Klausytis vabzdžių dūzgimo galėsite įrengę jų namelius arba sodelius, skirtus drugeliams (sodinkite gėles, viliojančias drugius) ar bitėms (auginkite medingus augalus).

Klausydamiesi gamtos garsų, su vaikais galite kalbėtis apie triukšmo taršą: kokius garsus skleidžia žmonių sukurta aplinka, kaip ji gali paveikti gyvąją gamtą? Kokią įtaką daro aplinkos garsai žmogui? Kokie garsai mus ramina, o kurie sukelia nuovargį ar netgi nerimą?

REGA. Regos jusles sužadina gamtos spalvos, formos, faktūros, kraštovaizdžio kryptys, linijos.

Spalvos. Analizuodami spalvas klauskite vaikų, kaip skirtingi spalviniai deriniai gamtoje veikia mūsų savijautą. Kokios spalvos dera tarpusavyje ir su aplinkiniais objektais? Kas yra šiltos ir šaltos spalvos? Vaikų sodelyje galite sukurti gėlių lovelį ar klombą derindami tris spalvas: išskirkite pagrindinę, lydinčią (akomponuojančią) ir foninę. Galite kurti gėlynėlį iš vienspalvių augalų.

Daugiau pavyzdžių rasite spausdami nuorodą: [spalvos](#).

Forma. Kiekvienas augalas turi jam būdingą formą.

Gamtoje galima pastebėti, kad medžio laja yra panaši į jo lapo formą. Todėl prisirinkę skirtingų lapų, su vaikais galite piešti medžius, atkartomai jų formas.

Stebėdami aplinką, su vaikais stebėkite, kaip įvairios formos dera tarpusavyje ir su aplinkiniais objektais. Formos gali būti aštrios, minkštos, banguotos. Bandykite išvelgti matomų formų proporcijas. Vyresnieji vaikai gali susipažinti su aukso pjūvio proporcija („golden ratio“): <https://www.youtube.com/watch?v=0beDWePVKck>. Analizuokite savo pojūčius, stebėdami skirtingas formas bei spalvas, kaip jos veikia mūsų nuotaiką ir darbingumą?

Su vaikais galite kurti sodo maketą. Jo gamybai rinkitės įvairias gamtines medžiagas ir ant kartono lapo iš jų modeliuokite skirtingus sodelius. Tai vaikams padės lavinti orientaciją trimatėje erdvėje, skatins kūrybiškumą, o ir gamtoje ieškoti tinkamų medžiagų bus labai smagu.

Sebėdami gamtą lyginkite sodo mikropasaulį su makropasauliu. Žvilgsnis į pačias mažiausias detales padės atrasti augalų atskirų dalių raštus, faktūras. Galite rinkti sėklas ir pabandyti nupiešti, kaip jos atrodys, jeigu jas padidintumėte šimtus kartų.

SKONIS Su vaikais lyginkite skonius. Kuo skiriasi parduotuvėje pirktų, sode užaugintų ir miške ar pievoje rastų augalų, daržovių, vaisių, uogų skoniai? Ragaudami įvardinkite skonius: saldu, kartu, rūgštu, gaižu, sūru, aštru. Ar gali būti keli skoniai vienu metu? Pabandykite paragauti penkių skonių augalą – citrinvytį. Organizuokite daržovių, vaisių, arbatų ragavimo, degustavimo šventes.

UOSLĖ. Uoslės jusles stipriausiai sužadina žydinčių augalų kvapai. Todėl kvepiančius augalus verta sodinti šalia pastatų ir poilsio vietų. Kvapai gali būti malonūs, bet gali ir erzinti. Iš kvapo galime atpažinti nuodingą augalą: bulvę (solaniną), pupelę, vyšnios kauliuką.

Visos augalo dalys kvepia. Organizuokite ekskursiją, kurioje galėtumėte rinkti augalus, juos uosdami. Kartu su vaikais ieškokite atsakymo, kodėl augalai kvepia? Augalai, skleidžia įvairias medžiagas, kurių pagalba draugauja su kitais augalais arba ginasi (alelopatija), skleidžia informaciją vabzdžiams, kad juos apdulkinėtų.

Galite gilintis į augalus, kurie yra renkami ir naudojami gydant ligas. Tokie augalai skleidžia medžiagas, kurios naikina įvairias bakterijas, grybelius, kai kurias žmogui nuodingas medžiagas, esančias buityje. Savo kvapu augalai gali gydyti, nuodyti, kviesti vabzdžius arba juos baidyti.

Su vaikais galite: pasidaryti džiovintų augalų pagavėles, organizuoti eterinių aliejų gamybos dirbtuves, arbatos gėrimo šventę.

Dalinamės „Gamtos kvapai“ studijos įkūrėjos Aistros Papaitės vonios burbulų receptu, kuris buvo pristatytas „Žalios pėdos“ ugdytojų trečiojo forumo metu:

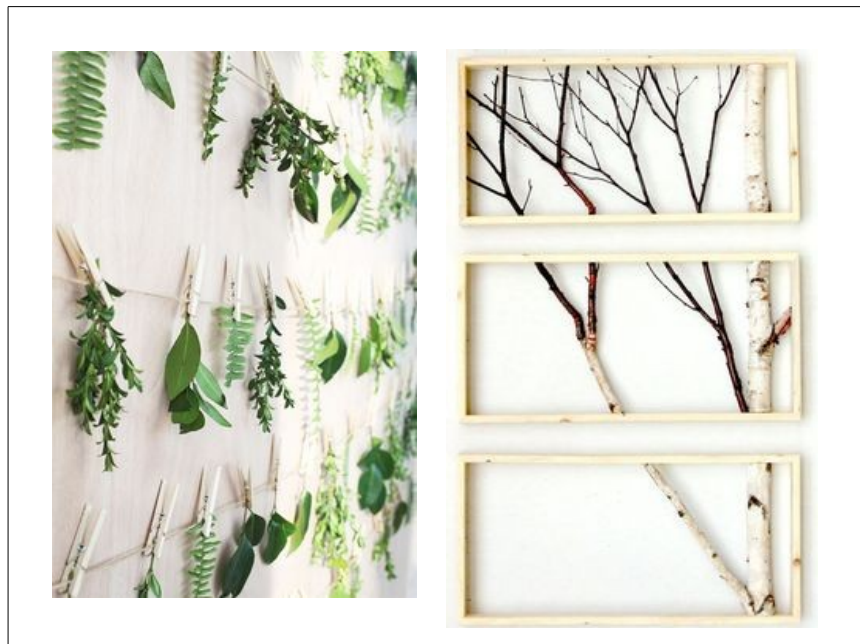
Vonios burbulams naudojama:

- Citrinos rūgštis – 4 valg. šaukštai
- Soda – 12 valg. šaukštų
- Druska (Himalajų, Epsom, jūros...) – 1 valg. šaukštas
- Aliejus (kanapių, abrikosų, makadamijų, migdolų, sezamų ir t.t.) – 1 arb. šaukštelis
- Eteriniai aliejai (levandų, mandarinų, pelargonijų ir kt.) arba kvapūs aliejus – iki 15 lašų
- Mineraliniai pigmentai, prieskoniai, molis – pagal poreikį (spalvai)
- Žolelės ir žiedlapiai (levandų, rožių, medetkų) – papuošimui
- Formelės

Į indą beriame citrinos rūgštį, sodą, viską gerai išmaišome. Į augalinių aliejų įlašiname eterinio aliejaus, supilame į bendrą masę, išmaišome. Įberame molio ar prieskonių (spalvai), viską dar kartą gerai išmaišome. Įpilame arbatinį šaukštelį vandens, gerai išmaišome ir gaminame burbulus formelėse arba rankomis. Jei nesilipdo - įpilame vandens – masė geriau sulips ir pradės stingti. Tik nepadauginkite vandens, nes kitaip masė bus minkšta ir pradės "plėstis". Geriausia palikti stingti 1 – 2 val.

LYTĖJIMAS. Liesdami skirtingų faktūrų gamtos medžiagas bei augalus galite gilintis į pojūčius. Gamtoje ieškokite kas yra švelnus, aštrus, šiurkštus. Organizuokite ekskursiją ir tirkite medžių kamienus ar vaisių dėžutes. Lieskite jų paviršių, čiuopdami formas. Pabandykite paanalizuoti, kuo skiriasi augalų išvaizda priklausomai nuo augimo vietos? Kuo ginasi skirtingi augalai (kaktusai, erškėčiai)?

Ugdymo įstaigoje galima įrengti prisilietimų sieną: rėmeliuose klijuokite medžio žieves, džiovintus lapus, sėklas, kitas gamtos medžiagas ir skatinkite vaikus jas liesti.

Vaikų sodelyje įrenkite basakojų taką. Jis dekoratyvus ir naudingas sveikatai. Kas keletą metrų pildykite taką vis kitokia danga: akmenukais, smėliu, kankorėžiais, žieve. Intarpe galite įrengti seklių vandens telkinuką.

